

УДК 332.1 : 336.1 : 352

Шубалий О.М., д.е.н., професор
Луцький національний технічний університет
<https://orcid.org/0000-0002-9131-1896>
shubalyi@ukr.net

Гордійчук Ю.Р., аспірант кафедри економіки
Луцький національний технічний університет
<https://orcid.org/0000-0002-9033-8018>
77yugo77@gmail.com

Shubalyi Oleksandr, Doctor of Economic Sciences, Professor
Lutsk National Technical University
<https://orcid.org/0000-0002-9131-1896>
shubalyi@ukr.net
Gordiichuk Iurii, graduate student of the Department of Economics
Lutsk National Technical University
<https://orcid.org/0000-0002-9033-8018>
77yugo77@gmail.com

Отримано: 19.11.2025. Прорецензовано: 24.11.2025. До друку: 25.11.2025.

ПРОСТОРОВА ОЦІНКА ПОВЕДІНКИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД РЕГІОНУ ЩОДО ФІНАНСУВАННЯ ПРОГРАМ І ПРОЄКТІВ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Проведено просторову оцінку поведінки територіальних громад регіону щодо фінансування програм і проєктів розвитку соціальної сфери в умовах війни. Найбільші проблеми з фінансуванням соціальної сфери мають прикордонні з білоруссю громади, а також інші громади зони Полісся. Позитивну динаміку забезпечили тільки три громади. Важливо забезпечити підтримку громад регіону з метою активізації їх участі у міжнародних проєктах і програмах, долучення їх до наукових консорціумів тощо для залучення додаткових коштів реалізацію місцевих соціальних ініціатив.

Ключові слова: територіальні громади, соціальні програми і проєкти, регіон, просторова оцінка, війна в Україні.

SPATIAL ASSESSMENT OF THE BEHAVIOUR OF TERRITORIAL COMMUNITIES IN THE REGION WITH REGARD TO THE FINANCING OF SOCIAL DEVELOPMENT PROGRAMMES AND PROJECTS IN THE CONDITIONS OF WAR

The purpose of this article is to conduct a spatial assessment of the behaviour of local communities in the region with regard to the financing of social development programmes and projects in wartime conditions. The full-scale war led to a decline in Ukraine's macroeconomic development indicators, unregulated external and internal migration, and, accordingly, a decrease in state and local budget revenues. In such difficult conditions, local authorities, particularly in the Volyn region, had limited opportunities to fill local budgets, including expanding funding for the social sphere. A decrease in regional budget expenditures (adjusted for prices at the beginning of 2021) was identified, both in general and in the social sphere, which covers expenditures on education, health care and social protection. Local government budget administrators did not allow a significant reduction in expenditure on these items (-10.1%), unlike regional budget administrators (-15.4%) or district budget administrators (-85.6%). In the budgets of local communities, the share of spending on social measures remained at 70%, although it also decreased compared to pre-war 2021 (76.7%). A spatial assessment confirmed that the greatest problems with financing social development are faced by communities bordering Belarus, as well as most other communities in the Polissya region. Meanwhile, positive dynamics were ensured by one urban community (Volodymyr-Volynska) and two suburban communities (Pidhaitsivska and Boratynska). Therefore, in conditions of limited internal capabilities, it is important to provide organisational, methodological, institutional and advisory support to the relevant communities in the region in order to activate their participation in international projects and programmes, involve them in scientific consortia, etc. to attract additional funds for the implementation of local social initiatives.

Keywords: territorial communities, social programmes and projects, region, spatial assessment, war in Ukraine.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. В період повномасштабної війни звичайно пріоритетом залишаються питання забезпечення національної безпеки та оборони, але дуже важливо також забезпечувати належну підтримку соціальної сфери, суб'єкти якої як не можуть самостійно забезпечити своє існування, але їх діяльність є дуже важливою. Тому виникає необхідність проведення просторового

оцінювання стану фінансування проектів і програм розвитку соціальної сфери на рівні територіальних громад.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Дослідженнями питань поведінки територіальних громад на рівні регіонів щодо розвитку соціальної сфери широко висвітлюються на інтернет-порталі «Децентралізація в Україні» (Децентралізація, 2025), інтернет сторінках територіальних громад. Якщо деталізувати по Волинській області, то, крім безпосередньо самих територіальних громад, моніторинг виконання місцевих бюджетів здійснює Департамент фінансів Волинської обласної державної адміністрації (Департамент фінансів, 2025). Окремі дані щодо діяльності районів і територіальних громад Волинської області розміщує також Головне управління статистики у Волинській області (Головне управління, 2025). Протягом останніх років ряд дослідників також вивчали питання розвитку соціальної сфери громад регіону (Вахович та ін., 2020), (Шубалий, Гриник, 2023), (Dorosh & Kaminska, 2020) та ін.

Цілі статті. Мета статті полягає в проведенні просторової оцінки поведінки територіальних громад регіону щодо фінансування програм і проектів розвитку соціальної сфери в умовах війни.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Повномасштабна війна призвела до зниження макроекономічних показників розвитку України, нерегульованої зовнішньої і внутрішньої міграції, а відповідно й до зниження доходів державного і місцевих бюджетів. В складаних умовах органи місцевого самоврядування, зокрема у Волинській області, мали обмежені можливості наповнення місцевих бюджетів, зокрема розширення фінансування соціальної сфери.

Тому доцільно вивчити тенденції видатків бюджетів Волинської області на соціальну сферу у довоєнний 2021 рік та у перші роки повномасштабної війни 2022-2024 роки в перерахунку у порівнянні ціни станом на початок 2021 року (табл. 1). Як видно з таблиці, спостерігається зниження видатків бюджетів регіону як загалом, так і на соціальну сферу, яка охоплює видатки на освіту, охорону здоров'я та соціальний

захист). При цьому, розпорядники бюджетів територіальних громад не допустили значного зниження видатків за цими статтями (-10,1%) на відміну від розпорядників обласного бюджету (-15,4%) чи районних бюджетів (-85,6%). Детальніший аналіз динаміки видатків на соціальну сферу у розрізі бюджетів регіону показує, що в період війни обласний бюджет по-суті став соціально орієнтованим, адже частка цих видатків зросла з 13,0% у 2021 році до 84,9% у 2024 році.

Таблиця 1

Аналіз динаміки видатків бюджетів Волинської області на соціальну сферу за 2021-2024 роки

Вид бюджету	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Відхилення 2024р. до 2021р.	
					абсол., +, -	відносн., %
Всього видатки бюджетів, тис. грн.						
Обласний бюджет	9350616	1247883	1211357	1211813	-8138802	-87,0
Районні бюджети	29347	15234	13103	9195	-20152	-68,7
Бюджети територіальних громад	7931979	7078437	7203371	7639675	-292304	-3,7
Всього	17311941	8341554	8427831	8860683	-8451258	-48,8
в тому числі видатки на соціальну сферу, тис. грн.						
Обласний бюджет	1215654	1056182	1047727	1028333	-187320	-15,4
Районні бюджети	11096	3401	2285	1600	-9496	-85,6
Бюджети територіальних громад	6084030	5313346	5035077	5471188	-612843	-10,1
Всього	7310780	6372929	6085089	6501121	-809659	-11,1
Частка видатків на соціальну сферу у загальних видатках, %						
Обласний бюджет	13,0	84,6	86,5	84,9	71,9	-
Районні бюджети	37,8	22,3	17,4	17,4	-20,4	-
Бюджети територіальних громад	76,7	75,1	69,9	71,6	-5,1	-
Всього	42,2	76,4	72,2	73,4	31,1	-

Примітка. Побудовано автором за даними (Департамент фінансів, 2025)

Тоді як частка таких видатків у бюджетах районів навпаки щорічно знижувалася, відповідно з 37,8% до 17,4%. Стабільнішою була ситуація у бюджетах територіальних громад, де частка цих видатків зберігалася на рівні 70%, хоча також знизилася порівняно з довоєнним 2021 р. (76,7%) (рис. 1).

Враховуючи те, що у Волинській області функціонує 54 територіальні громади виникає необхідність детальнішого вивчення темпів приросту видатків на соціальну сферу для реалізації програм і проєктів соціального розвитку. З карти (рис. 2) видно, що позитивну динаміку до зростання фінансування соціальних видатків для реалізації програм і проєктів розвитку соціальної сфери забезпечили тільки три громади – Підгайцівська (+8,3%), Боратинська (+1,1%), Вишнівська (+0,4%).

Рис. 1. Динаміка видатків на соціальну сферу у розрізі бюджетів Волинської області за 2021-2024 рр. в перерахунку на ціни на початок 2021 року (побудовано авторами на основі даних (Департамент фінансів, 2025))

Значні проблеми з фінансуванням мають прикордонні з Білоруссю та поліські регіони (рис. 2), де в період війни суттєво знизилася економічна активність бізнесу та можливості отримання додаткових доходів.

Висновки. Отже, внаслідок повномасштабної війни та зниження економічної активності місцевого бізнесу відбулося зменшення реальних видатків місцевих бюджетів у Волинській області для фінансування програм і проектів розвитку соціальної сфери. Просторова оцінка підтвердила, що найбільші проблеми з фінансуванням розвитку соціальної сфери мають прикордонні з білоруссю громади, а також переважно інші громади зони Полісся. Тоді як позитивну динаміку забезпечили одна міська (Володимир-Волинська) і дві приміські громади (Підгайцівська і Боратинська).

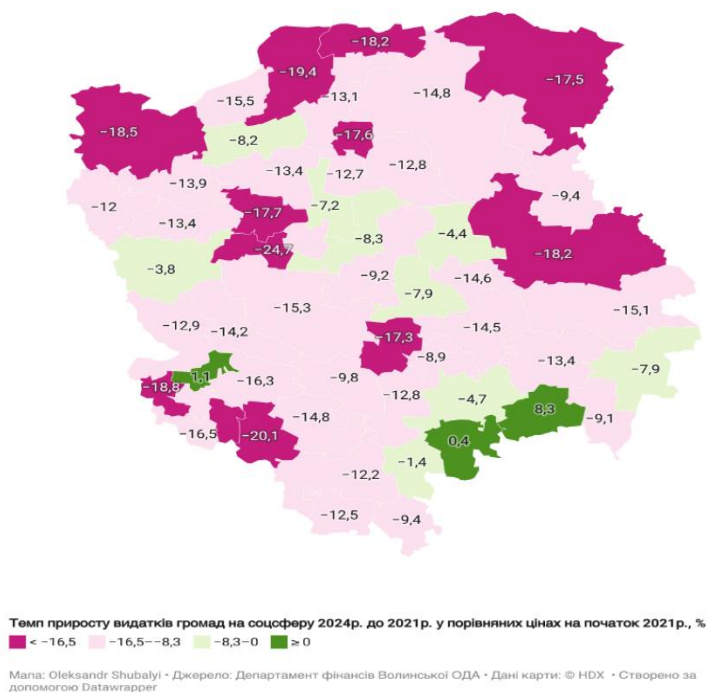

Рис. 2. Порівняння темпів приросту видатків бюджетів територіальних громад Волинської області на соціальну сферу у

2024р. до 2021р. у порівняних цінах на початок 2021р., % (побудовано автором за даними (Департамент фінансів, 2025))

Тому в умовах обмежених внутрішніх можливостей важливо забезпечити організаційну, методичну, інституційну та консультативну підтримку для відповідних громад регіону з метою активізації їх участі у міжнародних проектах і програмах, долучення їх до наукових консорціумів тощо для залучення додаткових коштів реалізацію місцевих соціальних ініціатив.

Список бібліографічного опису

1. Вахович, І., & Камінська, І. (2020). Волинська область у площині соціально-економічного розвитку України. Економічний форум, 10(2), 44-56. DOI: 10.36910/6775-2308-8559-2020-2-6.

2. Головне управління статистики у Волинській області. 2025: офіційний веб-сайт. URL: <https://www.lutsk.ukrstat.gov.ua/>

3. Департамент фінансів Волинської обласної державної адміністрації. 2025. Виконання бюджетів області. URL: <http://www.finance.voladm.gov.ua/category/c-19-23/> (дата звернення: 20.10.2025).

4. Децентралізація в Україні. 2025. Територіальні громади. Волинська область. URL: <https://decentralization.gov.ua/areas/0332> (дата звернення: 21.10.2025).

5. Дорош В., Камінська І. (2020). Особливості фінансування соціальної сфери об'єднаних територіальних громад Волинської області. *Економічний форум*. 10(4), 45-56. <https://doi.org/10.36910/6775-2308-8559-2020-4-6>

6. Портал «Децентралізація в Україні». URL: <https://decentralization.ua/>

7. Шубалий О.М., Гриник І.С. Аналіз поведінки територіальних громад регіону в умовах війни щодо фінансового забезпечення сталого розвитку. *Економічні науки : збірник наукових праць ЛНТУ. Серія «Регіональна економіка». Випуск 20(79). 2023. С. 244-250. / URL: [https://doi.org/10.36910/2707-6296-2023-20\(79\)-30](https://doi.org/10.36910/2707-6296-2023-20(79)-30)*

References

1. Vakhovych, I., & Kaminska, I. (2020). Volyn region in the plane of socio-economic development of Ukraine. *Economic Forum*, 10(2), 44-56. DOI: 10.36910/6775-2308-8559-2020-2-6 [in Ukrainian].

2. Main Department of Statistics in Volyn Oblast. 2025: official website. <https://www.lutsk.ukrstat.gov.ua/> (accessed 20 October 2025) [in Ukrainian].

3. Department of Finance of the Volyn Regional State Administration. 2025. Implementation of regional budgets. Retrieved from <http://www.finance.voladm.gov.ua/category/c-19-23/> (accessed 20 October 2025) [in Ukrainian].

4. Decentralization in Ukraine. 2025. Territorial communities. Volyn region. Retrieved from <https://decentralization.gov.ua/areas/0332> (accessed 21 October 2025) [in Ukrainian].

Економічні науки : збірник наукових праць Луцького національного технічного університету. Серія "Регіональна економіка". Випуск 22 (87). Редкол.: відп. ред. д.е.н., професор Л.Л. Ковальська. Луцьк : ВІП ЛНТУ, 2025. 691 с.

5. Dorosh, V., & Kaminska, I. (2020). Specific features of social sphere financing of united territorial communities of the Volyn region. *Economic Forum*, 10(4), 45-56. <https://doi.org/10.36910/6775-2308-8559-2020-4-6>

6. Portal "Decentralization in Ukraine". <https://decentralization.ua/> (accessed 21 October 2025) [in Ukrainian].

7. Shubalyi O.M., Hrynyk I.S. (2023). Analysis of the behavior of territorial communities of the region in war conditions regarding the financial support of sustainable development. *Economic Sciences: Collection of Scientific Works of LNTU. Series "Regional Economy"*. 20(79). 244-250. [https://doi.org/10.36910/2707-6296-2023-20\(79\)-30](https://doi.org/10.36910/2707-6296-2023-20(79)-30) [in Ukrainian].